

Анастасія Хеленюк, Алла Атаманенко

ЛЮБОМИР РОМАН ВИНАР ЯК ДОСЛІДНИК І ОРГАНІЗАТОР НАУКИ (ПАМ'ЯТІ ВЧЕНОГО)

Стаття присвячена пам'яті видатного історика, редактора та організатора науки, засновника і багатолітнього редактора американського журналу української історіографії «Український історик», президента Українського історичного товариства, доктора габ. з історії, професора Любомира Р. Винара. Зроблено короткий огляд біографії дослідника та аналіз його внеску в українську й американську науки. Підкреслено значення його наукового спадку в галузі історії України, історіографії, біографістики, а також бібліографії, слав'янознавства та етнічних студій в США. Окремо обумовлено співпрацю вченого з Національним університетом «Острозька академія».

Ключові слова: Любомир Роман Винар, «Український історик», науковий спадок.

На Великдень 16 квітня 2017 р. назавжди пішов від нас громадянин Сполучених Штатів Америки видатний український вчений, редактор, організатор науки – професор Любомир Роман Винар. Постає, велич праці якої безперечно потребує глибокого монографічного дослідження, яке, сподіваємося, незадовго буде завершено та опубліковане. В Україні проф. Винара знало багато колег у Києві, Львові, Одесі, Острозі, Луцьку, Чернівцях та інших містах університетської та академічної науки. Біографія та творчість Вченого неодноразово ставала темою досліджень істориків з України та з-за кордону. У фаховій літературі висвітлені основні віхи його життя, детально охарактеризовано науковий доробок вченого, який налічує понад 2000 бібліографічних одиниць, включаючи близько 70-ти книжкових видань (монографії, бібліографічні довідники, підручники для вищої школи), майже 50 книг (виключаючи редаговані ним журнали), виданих за його редакцією, а також статті, енциклопедичні гасла, рецензії та бібліографічні нотатки, публікації документів і матеріалів [9; 10; 11; 12; 13; 18; 20; 21; 22; 23; 24; 25]. Пропонована увазі Читача стаття є спробою окресливши біографію і доробок лише віддати дань пам'яті Людині та Вченому, більша частина життя якого не з власної волі відбулася поза Україною, яку він дуже любив і до якої не зміг повернутись лише через поважні життєві обставини. Але саме пережиті в житті непрості ситуації (про які Л. Винар згадував у коротеньких «Біографічних нотатках» [15]), поєднані із закладеними родинним вихованням звичками, сімейним, дружнім, шкільним, університетським оточенням, прочитана від дитинства література сформували саме ті риси характеру, що дозволили так плідно працювати багато років.

Л. Винар народився 16 грудня 1931 р. (офіційно зареєстрована дата народження – 2 січня 1932 р.) у Львові, де і провів своє раннє дитинство. Його батько, Іван Винар, був директором приватної дівочої гімназії ім. Кокорудзів українського педагогічного товариства «Рідна школа», яка до сьогодні вважається однією з найбільш зразкових шкіл з українською мовою навчання, на основі гармонійного культурного, релігійного, громадського, естетичного виховання. Мати, Євфрозина, походила з українських родів Дориків і Левинських (останній дав Україні відомого архітектора І. Левинського). Була директором (управителькою) народної школи ім. Б. Грінченка, що теж належала до мережі приватних народних шкіл товариства «Рідна школа». Любомир Винар теж розпочав навчання у народній школі, а в 1941 р. склав вступний іспит до першої української гімназії у Львові, де навчався до 1944 р. Завдяки мамі рано навчився читати, а тато привив любов до історичної літератури, купував синові книги, дозволяв користуватись бібліотекою гімназії.

З початком Другої світової і приходом радянської влади у Львові почалися важкі тривожні часи, коли родина через належність І. Винара під час визвольних змагань до Богданівського полку підпадала під небезпеку арешту. Напередодні повернення у місто радянської влади батьки прийняли рішення про виїзд зі Львова, як згадувала пізніше його мама: «...ради дітей, щоб удержати їх при житті» [1, арк. 1].

У другій половині 1945 р. у Західній Німеччині та Австрії почали засновуватися табори для переміщених осіб. Серед величезної кількості емігрантів в таборах опинилась і родина Винарів, спочатку в Карлсфельді, а потім Берхтесгадені. Незважаючи на тимчасове становище та важкі матеріальні та побутові умови, в українських таборах дуже активно розвивалося суспільне і громадське життя. Відмітимо також, що до такої активної організаційної діяльності стимулювала певна соціопсихологічна ситуація, яка склалася безпосередньо в таборах, бо в тогочасних умовах життєвої невизначеності доволі чітка організація життя, збереженість громадської та суспільної активності давали можливість людям створити більш-менш звичний для себе життєвий устрій. Водночас збереження й активна робота Пласту, інших громадських організацій – формувало у молоді активну життєву позицію, виховувало любов до батьківщини. Особлива атмосфера ДіПі таборів, де Л. Винар продовжив навчання в гімназії, однозначно вплинула на формування його світогляду. Крім того, в таборових умовах викладачами гімназій нерідко ставали університетські професори, що давало молодому поколінню шанс отримувати якісну освіту. Не були винятком і гімназії, в яких навчався майбутній вчений.

Л. Винар, як і більша частина таборової молоді, був членом Пласту. Між школою та Пластом була тісна співпраця і це дозволяло впливати на освіту і формування української молоді. Як згадує сам Л. Винар: «Можна ствердити, що Пласт мав великий вплив на гімназійну молодь в таборових часах, і я багато завдячую цій організації у формуванні мого юнацького світогляду» [6]. Л. Винар входив до пластового гуртка «Пугачі», був редактором пластової одноднівки «Під пластовими прапорами». Крім того, очолював літературну комісію товариства національного солідаризму «Зарево», діяльність в літературній комісії стала для Л. Винара першим випробуванням його організаторських здібностей.

У травні 1949 р. Л. Винар складає випускні іспити (матуру) у Берхтесгаденській гімназії та отримує «Свідоцтво зрілості». Ще навчаючись у таборовій гімназії, він впевнюється у необхідності працювати науково, не лише для себе, але й України, однак ще не має визначеної цілі. В цьому ж році він стає студентом Мюнхенського університету Максиміліана Людвіга, вивчає політичні та суспільні науки. Одночасно він розпочинає студії в Українському вільному університеті (УВУ) на філософському факультеті: спеціалізація «Історія України» (додатково філософія, література, соціологія). Паралельне навчання в двох університетах дало можливість юнакові одночасно долучитися не лише до двох систем освіти а й сформувати глибоке розуміння історичного процесу на основі лекцій як українських професорів, їх методології та концепцій розвитку українського історичного процесу, так і європейських вчених, ознайомлюючись з надбаннями європейської та світової науки.

Наприкінці 1949 р. родина Винарів приймає рішення переїхати до США. Після великої кількості перешкод та негараздів, у 1951 р. їм вдається виїхати з Європи. В зв'язку з переїздом Л. Винар був вимушений перервати навчання.

Якщо 40-ві роки пов'язані насамперед з формуванням світоглядних принципів молодого Л. Винара, то початок 50-их років став ключовим періодом в формуванні його особистісних рис та вибору життєвих пріоритетів. По переїзді до США (м. Клівленд) родина Винарів, як зрештою і велика кількість українських емігрантів, зіткнулася з великими труднощами, в першу чергу матеріальними. Л. Винар був змушений працювати фізично, на заводі було і незнання англійської мови. Брак коштів загрожував йому перервати навчання в УВУ. В цей період, він розпочинає листування з О. Оглоблиним. Саме в особі відомого шанованого науковця Л. Винар знаходить моральну підтримку та одночасно, листуючись із вченим, стверджується в думці не відступати від прийнятого рішення займатися наукою. Про це свідчать і записи з його щоденника з цих років: «Часами мою думку заливають хвилі відчаю, а опісля знову випогоджується усе й ясні життєрадісні світла запалюють вогні твердої постанови – іти цим шляхом до кінця: себто наука, наука і ще раз наука. Це тверда постанова» [2, арк. 3].

В 1955 р. Л. Винар захищає в УВУ магістерську роботу на тему: «Походи українських козаків на Молдавію в другій половині XVI-го ст.». Рецензентами праці були О. Оглоблин та Н. Полонська-Василенко, які оцінили її на «визначно». В наступному році (в березні 1956) Л. Винар пише заяву з проханням прийняти до оцінки дисертацію на тему: «Українсько-молдавські відносини в другій половині XVI-го ст.», написану під керівництвом О. Оглоблина. В цьому ж році він складає в УВУ докторські іспити з історії та філософії і отримує найвищу оцінку за свою докторську дисертацію [4]. Науковий керівник одразу помітив потенціал свого учня. В листі до В. Державіна, декана філософського факультету, О. Оглоблин писав: «Я вважаю Л. Винара за

талановитого молодого історика і не маю жадного сумніву, що це буде один з найкращих наших докторів» [7, арк. 1]. На нашу думку, визнання О. Оглоблиним Л. Винара в першу чергу як науковця стало важливим стимулом до продовження наукової роботи та позитивно вплинуло на їх подальшу тісну і плідну співпрацю, а пізніше – близьку дружбу.

У 1958 р. Л. Винар розпочав вивчення бібліотечних наук й архівознавства у Western Reserve University в Клівленді, який до сьогодні вважається одним з найпрестижніших університетів США в галузі бібліотечної справи. В 1959 р. Л. Винар отримує магістерський диплом з бібліотечних наук (Degree of Master of Science in Library Science). Темою його магістерської праці була історія раннього українського друкарства (1491–1600 pp.). Пізніше опублікована окремих виданням вона стала першим дослідженням з історії українського друкарства англійською мовою.

1950-ті pp. стали знаковими в житті Л. Винара. Не зважаючи на складні матеріальні умови, необхідність важко працювати, він не відмовляється від мрії стати дослідником, здобуває освіту, навиків організаційної діяльності та продовжує наукову роботу в галузі історії. Саме в цей час сформувались його професійні навиків, а також проявились такі риси характеру як цілеспрямованість, наполегливість та колосальна працездатність, що стали визначальними у подальшій науковій кар'єрі вченого.

Наукова біографія Любомира Винара надзвичайно цікава з точки зору аналізу впливу зовнішніх факторів – умов життя, інтелектуального середовища, сфери спілкування на формування не лише його наукових поглядів, але і його самоідентифікації як науковця. У випадку Л. Винара ми маємо справу фактично з «двома успішними науковцями» в одній особі. Вже з початку 1960-их років наукове життя вченого можна чітко розмежувати на «український» та «американський» вектори. При чому в обох напрямках Л. Винар проявив себе в різних сферах наукового життя. Історична наука, її інтелектуальна та організаційна складові, стали основою в діяльності дослідника в українському закордонному науковому житті. В американській науці він, натомість, зарекомендував себе як професійний бібліограф, автор важливих бібліографічних праць, викладач, університетський професор, а також організатор етнічних студій і дослідник української громади в США.

1960-ті pp. позначилися особливо активною діяльністю вченого в американських наукових установах. Проте, свої найуспішніші проекти в наукових інституціях Америки Л. Винар реалізував протягом 1970-80-их років. Його діяльність позначилася участю у великій кількості організацій та інституцій, що займалися славістичними та етнічними студіями, а також дослідженнями в галузі бібліотекознавства та бібліографії. Якщо розділити наукову працю Л. Винара тематично, то його наукова кар'єра в американській науці будувалася за наступними напрямками:

А) Бібліотечна справа та бібліографія. З 1960 р. Л. Винар працює в Технологічному інституті Кейс в Клівленді на посаді інструктора (викладача) бібліотеки. В 1962–1965 pp. Л. Винар мешкав у Болдері (Колорадо), де отримав посаду доцента бібліографії в Колорадському університеті, крім того, завідує спеціальною історично-антропологічною колекцією та викладає в цьому університеті. Протягом 1965-66 pp. Л. Винар викладає в Бібліотечній школі Денверського університету курси: «Історія книги» (History of the book), «Вступ до бібліографії» (Introduction to Bibliography and References). З 1965 до 1969 pp. Л. Винар проживає у місті Бовлінг Грін (штат Огайо) і працює в Бовлінггрінському університеті. Він засновує та редагує серію «Професорські видання» («Faculty Publications»), яка являла собою покажчики друкованих праць професорів університету, групованих по наукових галузях. З 1967 р. Л. Винар отримує ступінь надзвичайного професора цього університету, а також займає посаду заступника директора університетської бібліотеки.

Б) Славістичні студії. В 1967 р. Л. Винара обирають членом Американської історичної асоціації (АНА) та Американської асоціації для поширення славістичних студій (АААСС). Його також запрошують до участі у дослідницькій програмі Інституту дослідження СССР та Східноєвропейських студій в Джан Карол університеті на посаді консультанта в галузі радянських та славістичних студій. В 1967-1968 р. він очолює Славістичну східноєвропейську секцію Американської бібліотекарської асоціації (Slavic Holdings Committee (ALA) та стає президентом Комітету об'єднаних славістичних студій в США та Канаді. Є консультантом української програми Гарвардського університету.

В) Етнічні дослідження стають пріоритетним напрямком з 1970-х pp., коли Л. Винар переїжджає до м. Кент (штат Огайо), де розпочинає працю в Кентському державному університеті. За його ж ініціативою, у 1971 р. при Кентському державному університеті було створено Центр

для вивчення етнічних публікацій та культурних інституцій (Center for the Study of the Ethnic Publications and Cultural Institutions). Унікальність цієї установи полягала в тому, що дослідження етнічних груп проводилось шляхом аналізу величезного масиву етнічної періодики та вивчення діяльності етнічних культурних установ (музеїв, бібліотек, архівів). Паралельно Л. Винар активно працює над розробкою оглядів та показників етнічних періодичних видань, газет, бібліотечних та архівних центрів.

За ініціативи Л. Винара в 1980 р. при Центрі для вивчення етнічних публікацій та культурних інституцій було засновано і понад 15 років ним редаговане періодичне видання «Ethnic Forum» («Етнічний форум»). На його сторінках науковці США та інших країн мали можливість обговорювати різні тенденції в етнічних дослідженнях, етнічній бібліографії, освітніх програмах, видавництві та інших важливих темах, пов'язаних з етнічними студіями у Сполучених Штатах. Понад 15 років існування часопису його головним редактором та ідейним натхненником залишався Л. Винар. Завдяки наполегливій праці редактора «Ethnic Forum» швидко став серйозним академічним виданням, в якому співпрацювали відомі науковці: соціологи, історики, бібліографи, політологи, що були фахівцями в галузі етнічних досліджень.

Л. Винар відіграв важливу роль у створенні об'єднання науковців в галузі етнічних досліджень та представників наукових установ, що займаються етнічними дослідженнями з 30 коледжів та університетів в штаті Огайо. Це об'єднання було відомим на державному рівні як Академічна рада етнічних досліджень в Огайо (Academic Council on Ethnic Studies in Ohio), яка несла відповідальність за розвиток академічної програми етнічних досліджень та проектування наукових та довідкових видань в цій ділянці досліджень. З 1978 по 1982 рр. Л. Винар обирався президентом ради. 1977 р. Л. Винар був обраний на дворічний термін віце-президентом Асоціації для вивчення національностей (СССР та Східна Європа). В 1981–1983 рр. професор Винар був також заступником голови Національної ради етнічних студій в Америці і координував її академічну та науково-видавничу діяльність. З 1981 до 1990 рр. він очолював комітет етнічних архівів, бібліотек і музеїв в Огайо, а з 1983 до 1988 – Комітет досліджень слов'янських і східнослов'янських джерел в Америці і Канаді.

Г). Викладацька діяльність. Під час роботи в Кентському державному університеті (з 1971 до 1990 рр.) Л. Винар керував постмагістерськими студіями на бібліотечному факультеті, також був опікуном української студентської громади університету, а протягом 1984-87 рр. був головним завідувачем Стипендіальної комісії (Principal Investigator Fellowship grants). Окрім цього, він викладав ряд навчальних курсів, в тому числі про дослідницькі методи в науковій роботі. За активну діяльність в американському науковому житті та Кентському університеті зокрема у 1989 р. Л. Винар був номінований на найвищий професорський ранг університету.

Як бачимо, активна діяльність Л. Винара в американських наукових інституціях пов'язана як за організаційною, так і науково-видавничою сферами, крім того, протягом 20 років Л. Винар не припиняв викладацької роботи в американських університетах.

Український вектор наукової праці вченого пов'язаний з діяльністю в українських наукових інституціях та дослідницькою роботою в галузі української історії та історіографії. З 1960-их років Л. Винар активно включається в діяльність українських наукових установ та плідно працює науково. В цей період він стає ініціатором створення та долучається до діяльності Українського бібліологічного інституту, Української Американської асоціації університетських професорів, входив до оргкомітету Українського генеалогічного і геральдичного товариства (УГГТ), став науковим співробітником Східноєвропейського Науково-дослідного інституту ім. В. Липинського.

В цей же час розпочинається діяльність Л. Винара і в найбільших зарубіжних українських наукових установах – Українській вільній академії наук (УВАН) та Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ). Діяльність Л. Винара в УВАН пов'язана насамперед з працею в Історичній секції. Її було засновано 10 березня 1952 на чолі з О. Оглоблиним. З 1955 р. Л. Винар стає членом Історичної секції [16, с.141], в 1957 старшим науковим співробітником, а в 1963 обраний членом-кореспондентом [5]. 6 квітня 1969 р. його було обрано дійсним членом УВАН у США [26, с.73]. Крім того, Л. Винар працював у Комісії для вивчення історії української еміграції у США, що була заснована 9 травня 1953 р.

Важливою складовою науково-організаційної діяльності Л. Винара є його співпраця в НТШ, зокрема в Клітині НТШ в Клівленді. В Хроніці Товариства за 1964-65 рр. прізвище Л. Винара знаходимо в списку звичайних членів НТШ [28, с.59], а у 1967 р. О. Оглоблин рекомендує

кандидатуру Л. Винара на дійсного члена [3, арк. 1]. З 1992 р. Л. Винар є заступником голови Історичної секції НТШ. Перебуваючи на цій посаді, він реалізує спільно з Товариством проекти, що здійснювались в УІТ, УВАН та СНР. Крім того, вчений долучився до важливого видавничого проекту НТШ – створення «Енциклопедії української діаспори».

Проте, особливе значення має його організаційна діяльність по створенню журналу «Український історик» та Українського історичного товариства (УІТ). Еміграція звела на американському континенті різні покоління українських вчених. У силу історичних обставин, ці вчені були представниками різних українських наукових шкіл, що нерідко призводило до непорозумінь та, навіть, конфліктів. Опинившись у нових умовах життя, попри побутові труднощі, українські вчені постають перед потребою сформулювати подальшу програму розвитку історичних досліджень в умовах еміграційного життя. Співпраця між поколіннями істориків давала шанси на продовження українських наукових традицій та одночасно включення української науки до американського наукового життя.

Л. Винар та ряд інших українських вчених виходом із кризової ситуації в розвитку українських історичних студій вважали створення самостійного товариства українських істориків, що мало на меті оберігати кращі традиції української історичної науки та підвищувати її міжнародний авторитет. Починаючи з 1965 р. і до 1990-их рр. діяльність УІТ проходила в двох площинах: науково-організаційній та науково-видавничій. Для популяризації своєї діяльності УІТ налагодило співпрацю не лише з українськими (УВАН у США і Канаді та їхніми історичними секціями, з НТШ в Америці, Європі, Канаді й Австралії, УВУ в Мюнхені та ін.), але й зарубіжними науковими установами, долучившись до західного наукового життя.

Активна організаційна діяльність та участь УІТ в різноманітних конференціях здійснювалась значною мірою завдяки комунікативним вмінням Л. Винара та підтримкою колег, що розуміли важливість наукового спілкування такого формату. Товариство брало участь і було організатором численних конференцій і конгресів в США, Канаді, Європі, Україні в тому числі у співпраці з іншими (українськими і неукраїнськими) науковими установами. Починаючи з 1966 р., УІТ зніціювало періодичні наукові конференції, присвячені ювілейним рокам життя М. Грушевського (пізніше – Д. Дорошенка, О. Оглоблина та ін.). За роки своєї діяльності УІТ здійснило цілий ряд важливих видавничих проектів. Видається низка книжкових серій з важливих тем української історії та історіографії: «Історичні монографії», «Історичні студії», «Українські вчені», «Грушевськіяна», «Мемуаристика», «Українсько-єврейські студії», «Епістолярні джерела грушевськознавства», «Оглобляяна». Активне поширення діяльності Товариства в Україні на початку 1990-х – у 2000-х роках теж було пов'язане із постаттю його багаторічного президента, який під час кожного візиту встановлював все нові наукові контакти, які одним із наслідків мали створення осередків УІТ.

Окремо варто відзначити редакторську працю Л. Винара у журналі «Український історик». Він взяв на себе основну відповідальність за організаційну та редакційну роботу. Як відомо, редактор як ключова фігура, має величезний вплив на формування журналу, його структуру, редакційну політику. Тому, для високого наукового рівня журналу, необхідним є високий рівень фахової ерудиції його головного редактора. Л. Винар планував кожне число «Українського історика», звертався листовно до різних дослідників з пропозиціями співпраці, замовленням статей, рецензій, спогадів. З самого початку існування журналу головний редактор сформулював концепцію наукового видання – «Український історик» мав стати фаховим науковим історичним журналом і бути «трибуною» для українських науковців, розпорошених по всьому світу в обмін науковою інформацією, думками, зрештою, як і кожен науковий журнал, він став першоджерелом для опублікування наукових ідей, теорій, результатів досліджень, місцем для критичного розгляду нових ідей. Науковий журнал є серцем системи наукової комунікації, а з огляду на умови розвитку української історичної науки в діаспорі наявність фахового періодичного видання було особливо актуальною.

Діяльність Л. Винара в українських наукових установах гармонійно поєднувалась у праці на посаді президента Світової наукової ради Світового конгресу українців (СКВУ, пізніше – СКУ). Власне на чолі СНР він намагався досягти об'єднаної конструктивної роботи провідних українських наукових установ, а з початком 1990-их рр. долучити їх до активної співпраці з науковими та навчальними центрами в Україні. Після здобуття Україною незалежності Л. Винар розпочав активно налагоджувати співпрацю з науковими установами в Україні, долучився до ряду важли-

вих організаційних та видавничих проектів, його творчість визнана та високо оцінена колегами в Україні.

Крім бібліографічної, викладацької та організаційної роботи, Л. Винар багато і плідно працював науково. Його коло наукових зацікавлень, що формувались із студентських років, доволі широке, але в опрацюванні певних тем він досяг значних здобутків. Праці Л. Винара присвячені різним темам та періодам української історії (середньовіччя, козацтва, історії культури, історії державності України ХХ ст.), він є автором ряду праць з української історіографії, бібліографії, біографістики, етнічних досліджень та спеціальних історичних дисциплін, що вийшли друком українською, англійською, німецькою та іншими мовами як за кордоном, так і в Україні.

Основою історичних досліджень вченого було обов'язкове слідування концепції (схеми-моделі) історії України М. Грушевського з її відповідною періодизацією та термінологією. Українські дослідники, на думку Л. Винара, мали «впровадити в світову історіографію, зокрема в Америці і Європі, національну схему історії України, базовану на схемі М. Грушевського...» [14, с.202].

Кілька праць дослідника присвячено ранній історії козацтва та біографіям визначних козацьких лідерів. Найбільш ґрунтовні його праці розкривають діяльність Дмитра Вишневецького та Андрія Войнаровського. В працях з історії козацтва Л. Винар запропонував власну періодизацію історії козацтва, довів, що українські козаки виступали суб'єктом міжнародних відносин, охарактеризував генезу та розвиток реєстрового козацтва та його ролі у формуванні окремої верстви українського суспільства [27].

Всі дослідження вчений базував на глибокому вивченні широкого кола джерел. Принциповість цього підходу визначається ставленням історика до історичної науки взагалі: «Немає сумніву, що історія є найтвердшою основою кожної спільноти, на якій розвивається багатомірне життя даного народу. Історія саме визначає історичність даної нації, аналізує її історичний розвиток, інтерпретує її життя... Без джерельної документації історичності української нації, її державницьких змагань і настанов – ледве чи українська спільнота і справа у вільному світі і на рідних землях може перенести грядущі катаклізми світових подій, видержати іспит своєї історичності» [14, с.83].

Окрім досліджень з української історії Л. Винар присвятив свою увагу різним аспектам української історіографії: теоретичне обґрунтування понятійного апарату історіографії та історії України, дослідження розвитку української історіографії в радянській Україні та діаспорі, розробка теоретичних засад грушевськознавства як окремої галузі науки, дослідження біографій та наукового доробку українських вчених діаспори, рецензійні праці. В історіографічних працях Л. Винар поєднав традиції та методологію української та західної історіографії, що уможливило створення узагальнюючих досліджень про розвиток української історичної науки в радянській Україні та діаспорі, дало підстави для теоретичного пояснення історіографічної термінології та основних дискусійних понять української історіографії. Значну частину історіографічного доробку вченого становлять персональні публікації, деякі з них до сьогодні залишаються єдиними біоісторіографічними розвідками про українських зарубіжних вчених.

Безперечно вагомим і загально визнаним в українській науці є внесок Л. Винара в дослідження життя та діяльності М. Грушевського. Він є автором наукових статей, енциклопедичних гасел, археографічних публікацій, бібліографій, присвячених творчості останнього. Л. Винар запропонував теоретичне обґрунтування грушевськознавства як окремої наукової галузі, що базується на своїй дисциплінарній структурі, методології наукового дослідження і джерельній базі, яка постійно збагачується. В сучасній Україні він знайшов багато однодумців, різнопланові наукові дослідження яких підтверджують висловлені багато років тому думки вченого.

Л. Винар був надзвичайно працездатним дослідником, який зумів не лише паралельно працювати в двох наукових середовищах (українському та американському) та досягти там визнання як вчений, але й став одним із лідерів та організаторів українського наукового життя в США, вдало поєднавши свою працю на посаді спочатку секретаря, згодом – президента УІТ та головного редактора «Українського історика» із активною роботою в інших наукових організаціях та інституціях. Він дуже багато зробив для розвитку науки науковими працями, створенням наукових біографій політичних, громадських та наукових діячів України, в т.ч. й тих, що були змушені виїхати в еміграцію, забезпеченням збереження та введення до наукового обігу джерел з української історії та історіографії.

Внесок редактора «Українського історика» в розвиток історичної науки на заході дуже вдало означив Лев Биковський: «Науково-організаційні зусилля проф. д-ра Любомира Винара в царині української історичної науки започатковані в 1960-их роках у США, не тільки вдалися йому – але безпосередньо причинилися до своєрідного відродження української історіографії на Заході. Те, що не вдалося попередникам, пощастило здійснити д-рові Л. Винареві – створити тяглу нову добу дослідів в українській історичній науці» [13, с.62]. Дійсно, завдяки високій якості наукових досліджень, багатолітньому редагуванню єдиного в діаспорі фахового історичного журналу «Український історик», активній діяльності в межах наукових установ діаспори, його внесок у розвиток української історичної науки є багатограним і визначає провідне місце вченого в українському історіографічному процесі другої половини ХХ ст.

І хоча робота забирала багато часу, Л. Винар був добрим чоловіком (одружившись у далекому 1962, понад 50 років прожив із коханою дружиною Анною Терезою з дому Кузьмич у щасливому шлюбі), батьком і дідом (доня Наталія виросла, одержала освіту і тепер разом із чоловіком виховує двох чудових малюків Ростика (Роса) і Різ), сином (вони з дружиною завжди намагались створити для батьків, що до своєї смерті жили поруч, умови для щасливої старості). Він був надійним другом і дружбу теж вмів підтримувати довгі роки.

Л. Винар багато років співпрацював з Національним університетом «Острозька академія», де був Почесним доктором. Тут проф. Л. Винар став ініціатором створення і багатолітнім натхненником в роботі Інституту досліджень української діаспори. В Інституті готувались до друку і видавались спільні з УІТ наукові проекти, діє Редакційне бюро журналу «Український історик». Неодноразово проводились наукові конференції, учасником багатьох з яких був пан Професор. Родина Винарів надавала стипендії для навчання студентів і кілька з них змогли завдяки ним одержати ступінь бакалавра. В Академію Л. Винар передав власну бібліотечну колекцію, в якій є унікальні видання.

Наука понесла величезну втрату зі смертю Любомира Р. Винара. Вічна Йому Пам'ять!

Список використаних джерел та літератури:

1. Архів УІТ в м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Спогади». Спогади Євфрозини Винар. Арк 1.
2. Архів УІТ в м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Особисті документи». Щоденник (1950-1959). 260 арк.
3. Архів УІТ м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Листування». Лист Оглоблина О. від 18 червня 1967 р. 2 арк.
4. Архів УІТ м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Документація УВУ». Протокол докторських іспитів Любомира Винара від 26 травня 1956 р. 1 арк.
5. Архів УІТ м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Листування». Лист Ахрیمовича О. та Замші І. до Винара Л. від 22 жовтня 1962 р. 1 арк.
6. Архів УІТ м. Кент. Ф. Л. Винара. Спр. «Особисті документи». Винар Л. Про мою першу редакторську працю (Спогад). 2 арк.
7. Архів УІТ м. Кент. Ф. О. Оглоблина. Спр. «Листування». Лист Оглоблина О. до Державіна В. від 3 липня 1956 р. 2 арк.
8. Атаманенко А. Любомир Винар як редактор «Українського історика». *Український історик*. 2003. Ч. 1-5. С. 16-38.
9. Атаманенко А. Любомир Винар: життя і праця (З нагоди 75-ліття вченого). *Український історик*. Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Острозьк; Париж, 2007-2008. Ч.3-4. С. 7-44.
10. Атаманенко А., Макар Ю. До 75-річчя Любомира Романа Винара. *Український історичний журнал*. 2007. № 2. С. 225-229.
11. Атаманенко А., Хеленюк А. Покликання – історія (До 75-ліття Любомира Романа Винара). *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze. 25-26. Spotkania polsko-ukraińskie. Emigracja ukraińska historia, kultura, postacie, instytucje, związki z Polakami. Studia Ucrainica*. Warszawa, 2008. S. 418-428.
12. Баран О. Любомир Роман Винар (З нагоди 65-ліття). *Український історик*. 1997. Ч. 1-4. С. 11-32.
13. Биковський Л. Наша співпраця: риси до портрету Л. Винара. *На службі Кліо: Збірник наукових праць на пошану Любомира Романа Винара, з нагоди 50-ліття його наукової діяльності*. Київ; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Львів, 2000. С. 62-70.
14. Винар Л. «Український Історик». 40 років служіння науці 1963–2003: Статті і матеріали. Нью-Йорк; Острозьк, 2003. 421 с.
15. Винар Л. Біографічні нотатки. Кент; Острозьк, 2013. 69 с.
16. Винар Л. Діяльність Історичної секції УВАН: 1993–2000. (Замітки голови Історичної секції). *Вісті УВАН*. Нью-Йорк, 2000. Ч. 2. С. 140-156.
17. Гирич І. Засновник «Українського історика»: коротка біографічна довідка. *Український історик: покажчик змісту*. Нью-Йорк; Київ; Мюнхен, 1993. С. 113-114.
18. Гирич І. Любомир Винар зблизька. *На службі Кліо: Збірник наукових праць на пошану Любомира Романа Винара, з нагоди 50-ліття його наукової діяльності*. Київ; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Львів, 2000. С. 53-61.

19. Гирич І. Професор Любомир Винар і сучасне грушевськознавство. *Винар Л. Грушевськознавство: Генеза й історичний розвиток*. Київ, 1998. С. 119-126.

20. Гирич І. Науково-організаційна діяльність Любомира Винара. *Любомир Винар: історик, педагог, бібліограф*. Ред. О. Домбровський. Мюнхен; Нью-Йорк; Торонто: Українське Історичне Товариство, 1982. С. 13-22.

21. Домбровський О. Любомир Винар – будівничий української історіографії в діаспорі. *Осягнення історії: Зб. наук. праць на пошану професора Миколи Павловича Ковальського з нагоди 70-річчя*. Острог; Нью-Йорк, 1999. С. 245-251.

22. Жуковський А., Атаманенко А. Любомир Винар: життя і діяльність (з нагоди 75-ліття історика). *Любомир Винар. Біобібліографічний покажчик (1948-2007)* / Упоряд. Н. Кошик, Л. Кужель; Відп. ред.: М. Романюк, А. Атаманенко. Львів; Острог; Париж; Нью-Йорк, 2007. С. 19-46.

23. Макар Ю., Макар В. Історія України – понад усе. До 80-ліття Любомира Винара. *Україна – Європа – Світ. Міжн. зб. наук. праць*. Вип. 9. Тернопіль: ТНПУ, 2012. С.188-197.

24. Макар Ю., Макар В. Любомир Винар: втілення долі українського вченого в діаспорі. *Американські студії. American Studies Journal*. 2011. № 2. С.67-83.

25. Макар Ю., Макар В. На службі Кліо: Наукова діяльність Любомира Романа Винара. *Вісті УВАН у США*. Т.4. Нью-Йорк, 2007. С.43-54.

26. Список членів і наукових співробітників УВАН у США на 17.10.1969 р. *Вісті УВАН*. Нью-Йорк, 1970. Ч.1. С. 73.

27. Степанков В. Проблеми козацтва та боротьби за незалежність України у творчості Любомира Винара. *Винар Л. Козацька Україна: Вибрані праці*. Київ; Львів; Нью-Йорк; Париж, 2003. С. 11-80.

28. Хроніка Наукового Товариства ім. Т. Шевченка за роки 1864–1964. Торонто; Сідней; Нью-Йорк; Париж. 1966. Ч. 80. С. 59.

Стаття надійшла до редколегії 10.05.2017.

Анастасія Хеленюк, Алла Атаманенко

ЛЮБОМИР РОМАН ВЫНАР КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬ И ОРГАНИЗАТОР НАУКИ (ПАМЯТИ УЧЕНОГО)

Статья посвящена памяти выдающегося историка, редактора и организатора науки, основателя и многолетнего редактора американского журнала украинской историографии «Украинский историк», президента Украинского исторического общества, доктора истории, профессора Любомира Романа Вынара. Коротко рассмотрено биографию исследователя и проанализировано его вклад в украинскую и американскую науки. Подчеркнуто значение его научного наследия в отрасли истории Украины, историографии, биографистики, а также библиографии, славяноведения и этнических исследований в США. Отдельно оговорено сотрудничество ученого с Национальным университетом «Острожская академия».

Ключевые слова: Любомир Роман Вынар, «Украинский историк», научное наследие.

Anastasia Kheleniuk, Alla Atamanenko

LUBOMYR ROMAN WYNAR AS SCHOLAR AND ORGANIZER OF SCIENCE (IN MEMORIAM OF THE SCIENTIST)

The article is dedicated to the memory of the outstanding historian, editor and organizer of science, the founder and long-time editor of the “Ukrainian historian,” an American journal of Ukrainian historiography, the President of the Ukrainian Historical Association, Dr. hab. of history, professor Lubomyr R. Wynar. Basing the research on the various sources, authors attempt to recreate the brief intellectual biography of the scholar; to identify the influences on the formation of his personality and the main features of his character. Authors also attempt to systematize the contribution of Dr. L. Wynar to the Ukrainian and American sciences. Main directions of scholarly research and the range of his scholarly interests are briefly discussed in the article. Authors underline the importance of Dr. Wynar’s scholarly legacy in the history of Ukraine, historiography, biographical studies, as well as bibliography, Slavic and ethnic studies in the United States. The cooperation of the scholar with the National University of «Ostroh Academy» is separately outlined.

Key words: Lubomyr Roman Wynar, The Ukrainian Historian, scholarly legacy.